

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาคนว่างงาน และอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาพื้นฐานและปัญหาอื่น ๆ ติดตามมาเป็นลูกโซ่ โดยเฉพาะปัญหาด้านศีลธรรม จริยธรรมเสื่อมลง ความประพฤติในทางมิชอบ ของบุคคลหลายระดับ และหลายองค์กร รวมถึงสถาบันทางการศึกษา จึงส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นและสังคมในที่สุด

ในการบริหารงานภายในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนของครู จะต้องสอดคล้องกับแนวทางอุดมการณ์ทางการศึกษาของชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้มีการจัดระบบการศึกษาใหม่ให้มีมาตรฐาน และมีการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒^๑ ได้กล่าวถึงการบริหารงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ส่วนคุณสมบัติของผู้บริหารที่ต้นนั้นจะต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพเพื่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการจัดการศึกษา สิ่งที่สำคัญคือ ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และมีภาวะผู้นำตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักคุณธรรมและศีลธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย คือ การศึกษาในระบบพุทธ เป็น “วิทยาศาสตร์ประชาชน” นิยามของวิทยาศาสตร์ คือ เป็นความรู้สาธารณะ (public knowledge) สามารถเข้าพิสูจน์ได้ด้วยตนเองว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง สำหรับความรู้ที่ไม่เป็นสาธารณะไม่ใช่วิทยาศาสตร์แต่เป็นอาถรรพเวท พุทธศาสนาทำลายตลอดเวลาว่าให้ทุกคนมาพิสูจน์ ได้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง ว่าได้ผลจริงหรือไม่ จึงกล่าวว่าพุทธเป็นวิทยาศาสตร์ประชาชน การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายว่าการจะเป็นนักบริหารที่เก่งและดี เราควรปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง เพื่อตอบคำถามนี้ เราต้องทราบก่อนว่า ภาวะผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่อะไร ซึ่งภาวะผู้นำหมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ดังนั้น ผู้นำต้องมีหลักธรรมหรือนำธรรมะข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสม

ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้น จะต้องมีผู้นำที่ดีคอยกำกับดูแล ผู้นำที่ดีในทางธรรม สังคมไทยทุกวันนี้จำเป็นต้องใช้หลักธรรมในเรื่องของสังคหวัตถุ ๔ ให้

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎามนตรี, สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกฤษฎามนตรี, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕.

มากๆ เพราะว่าเป็นหลักธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในสังคม เพราะสังคมต้องการเอี่ยวจาก
บาดแผลแห่งความขัดแย้งซึ่งสังคหวัตถุมีอยู่ด้วยกัน ๔ ประการคือ

๑. ทาน รู้จักให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน
๒. ปิยวาจา รู้จักเจรจาอ่อนหวานคือกล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนโยน
๓. อัตถจริยา รู้จักประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น
๔. สมานัตตตา เป็นผู้มิตนเสมอคือไม่ถือตัวเย่อหยิ่งจองหองอวดดี

ผู้บริหารโรงเรียน จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มี
ประสิทธิภาพและคุณภาพโดยตรง โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้านั้น ถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๒๕๕๗ กว่าปีแล้ว
แต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางใน
การบริหารงานได้เป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นความจริงที่ สามารถพิสูจน์
ได้ที่เรียกว่า “สังขธรรม” ปฏิบัติให้เห็นผลได้อย่างแท้จริงอยู่ที่เราจะนำหลักธรรมข้อใดมาใช้ให้
เหมาะสมกับตัวเรามากที่สุด สำหรับนักบริหารก็มีหลักธรรมสำหรับยึดถือและปฏิบัติอย่างมากมาย
เช่น สังคหวัตถุ แปลว่า วิธีสังเคราะห์ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่
นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พุทธง่าย ๆ สังคหวัตถุ ก็คือ เทคนิควิธีทำให้คนรัก
หรือมนต์ผูกใจคน นั่นเอง มีทั้งหมด ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน คือ การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วย
สิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่สมณะชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัด
ความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกย่องจิตใจให้สูงขึ้น และการให้เพื่อ
สงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น การทำทานโดยให้สังคหวัตถุนี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การ
เฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่ตนมีอยู่ มิใช่ให้มากมายจนไม่เหลือ หรือให้จนผู้รับร่ำรวย จุดประสงค์เน้น
ที่การแสดงอหิยาศัยไมตรีมากกว่าความมากหรือน้อยของวัตถุที่ให้ เพราะฉะนั้น คนยากจนหรือคนที่มี
วัตถุสิ่งของเล็กน้อยก็สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัตภาพของตน เช่น การแบ่งปันอาหารให้
เพื่อน แบ่งปันเครื่องเขียนให้เพื่อน เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เรา
ควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถ
จะนำติดตัวเอาไปได้

๒. ปิยวาจา ได้แก่ การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี ปิยวาจา
ทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้

๓. อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็น
ประโยชน์ และทำในสิ่งที่ประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าใน
สังคมที่ตนอาศัยอยู่ อย่างคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่างนั่งดูตาย บั้นวัวบั้นควายให้ลูกท่านเล่น"
หรือ "อยู่ก็ให้เขาไว้ใจไปก็ให้เขาคิดถึง" คนที่ไม่นั่งดูตายมีอะไรพอจะช่วยเหลือคนอื่นและสังคมได้ก็เอา
ใจใส่ชวนชวนช่วยเหลือตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่
ไหนก็สร้างความเจริญที่นั่น วิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่ประโยชน์ อาจทำได้หลายวิธี
เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นบุตรที่ดี

ของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา

๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอดันเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย ๒ ประการ คือ (๑) วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอดันเสมอปลาย (๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ และครูผู้สอน (ทั้งข้าราชการครู ครูอัตราจ้างประจำ ครูจ้างชั่วคราว ครูผู้ช่วย และครูพี่เลี้ยง) เจ้าหน้าที่ธุรการ นักการภารโรง และพ่อครัวหรือ แม่ครัว เป็นต้น

เป้าหมายของโรงเรียนในการบริหารงานนั้น ทางเรียนโรงเรียน ได้ส่งเสริมบุคลากรเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพครู โดยจัดกิจกรรมอบรมบุคลากรในโรงเรียน และการปฏิบัติ และทางโรงเรียนได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงาน เพื่อให้บุคลากรนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และส่งเสริมสนับสนุนใช้แหล่งการเรียนรู้ วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาไทย และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรานั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการ ควบคุมการเรียนการสอน จัดครูเข้าสอน จัดให้มีอุปกรณ์เครื่องมือ วัสดุ นิเทศการสอน การวัดผลประเมินผล ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน อีกทั้ง สรรหา และจัดใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคลและสิ่งของเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานด้านวิชาการให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักการบริหารเชิงพุทธ โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อศึกษาภาวะผู้บริหารสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ และศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำโดยผลจากการวิจัยที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารงานวิชาการอย่างเหมาะสมตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงานวิชาการ สามารถบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ ในโรงเรียน การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๓.ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบภาวะผู้นำ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราโดยยกมาเพียง ๓ โรงเรียนเท่านั้นซึ่งโรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นโรงเรียนในฝันที่นักเรียนหลาย ๆ คนสนใจที่จะเข้ามาศึกษาเรียนต่อในโรงเรียนต้นแบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ และโรงเรียนดัดดรุณีโดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ๑. ทาน ๒. ปิยวาจา ๓. อัตถจริยา ๔. สมานัตตตา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน ประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตัวแปรตาม ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งประกอบด้วยหลัก ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านทาน ให้ปันสิ่งของแก่คนที่ควรให้

๒. ด้านปิยวาจา เจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน

๓. ด้านอัตถจริยา

ประพจน์ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์

๔. ด้านสมานัตตตา

วางตนให้เหมาะสมกับฐานะของตน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ และโรงเรียนดัดดรุณี รวมทั้งหมด ๕๐๐ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ คือในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๓ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ และโรงเรียนดัดดรุณี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๕ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ เพศ มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหัตถ์ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๒ อายุ มีผลต่อภาวะผู้นำ ตามหลักสังคหัตถ์ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ระดับการศึกษา มีผลต่อภาวะผู้นำ ตามหลักสังคหัตถ์ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๕.๔ มีประสบการณ์ ทำงานต่างกัน มีผลต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหัตถ์ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหัตถ์ ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวคือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ธรรมสำหรับผู้บริหารที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะได้ชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยชอบเป็นหลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันและหมู่คณะก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองมีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑.๖.๒ ด้านทาน หมายถึง การให้การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียวคุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภไม่เห็นแก่ตัวเราควรคำนึงอยู่เสมอว่าทรัพย์สินของที่เราหามาได้มิใช่สิ่งจริงยั่งยืนเมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๑.๖.๓ ด้านปิยวาจา หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่พูดหยาบคายก้าวร้าวพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะพระพุทธานุญาตให้มีความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่งเพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นวิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้นจะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

เว้นจากการพูดเท็จ หมายถึง ต้องไม่เจตนาพูดให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง

เว้นจากการพูดส่อเสียด หมายถึง การไม่ยุคนอื่นให้เขาแตกกัน

เว้นจากการพูดคำหยาบ หมายถึง การพูดไม่สุภาพทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่พอใจ

เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ หมายถึง การพูดแบบไม่มีเหตุผล ทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิด

๑.๖.๔ ด้านอัตถจริยา หมายถึง ทำตนให้เป็นประโยชน์ รู้จักการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นช่วยเหลือกันด้วยกำลังงาน กำลังสติปัญญาความรู้ความสามารถกำลังความคิดและกำลังทรัพย์ เช่นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์การพัฒนาคณะการบริหารงานตามวัตถุประสงค์

๑.๖.๕ ด้านสมานัตตตา หมายถึง ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายวางตนเหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่การงานไม่เอาเปรียบผู้อื่นร่วมทุกข์ร่วมสุขเช่นการสื่อสารการมอบอำนาจเป็นต้น

๑.๖.๖ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๖.๗ ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

หลักธรรมทั้งหลายนี้หากผู้นำและบุคคลใดนำไปปฏิบัติก็จะเกิดความมั่นคงและก้าวหน้าในหน้าที่การงานเป็นที่รักและเคารพของผู้อื่นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัตน์

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑.๗.๒ ได้ทราบถึงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ในเขตพื้นที่

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขที่จะสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ จังหวัดฉะเชิงเทราต่อไป